

Turnalar

ULUSLARARASI TÜRK DİLİ, EDEBİYAT VE ÇEVİRİ DERGİSİ
Sayı: 16 Ekim-Aralık 2004 Gazimağusa - KKTC

ISSN: 1303-2933

KIBATEK
16. Sempozyumu
26 Ağustos 2004 Gazimağusa

Şiir
Gecesi

Şiir
Gecesi

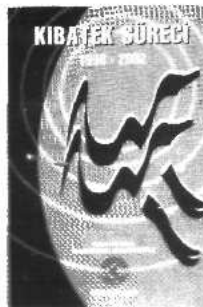
CENNET ADA
Şiir

KIBATEK
EDEBİYAT SEMPOZYUMU

Almanya
Avustralya
Azerbaycan
Bulgaristan
Doğu Türkistan
Irak
İsveç
Kazakistan
KKTC
Kosova
Makedonya
Romanya
Romanya
Özbekistan
Türkiye
Türkmenistan

KALBE KLİNDAROSKI

CENNET ADA

Sahibi

KIBATEK

[Kıbrıs, Balkanlar, Avrasya Türk Edebiyatları Vakfı]

Genel Yayın Yönetmeni

İsmail BOZKURT

Yayın Koordinatörü

Metin TURAN

Genel Yayın Yönetmeni Yardımcısı

Şevket ÖZNUR

Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Aysit TANSEL

Prof. Dr. Cengiz TOSUN

Prof. Dr. Cengiz ERTEM

Prof. Dr. Elçin İSKENDERZADE

Prof. Dr. Fuat BOZKURT

Prof. Dr. Metin KARADAĞ

Prof. Dr. Talat S. HALMAN

Prof. Dr. Tuna ERTEM

Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK

Doç. Dr. Ata ATUN

Ayşen DAĞLI

Ali NESİMOĞLU

Bülent FEVZİOĞLU

M.KANSU

Mehmet TÜTÜNCÜ

Nusret Dişo ÜLKÜ

Suna ATUN

Tahir KAHHAR

Temsilciler

Türkiye / Metin TURAN

Almanya / Yücel FEYZİOĞLU

Altay / Nadeshda (Karakız) TYDYKOVA

Avustralya / Türkay ILICAK

Azerbaycan / Prof. Dr. Celil GARİBOĞLU (NAGİYEV)

Belçika / Sünbül KARAKAYA

Bulgaristan / İsmail ÇAVUŞEV

Bosna-Hersek / Dr. Kerima FİLAN

Hollanda / Mehmet TÜTÜNCÜ

İngiltere / Emine S. BAY

Irak / Salah NEVRES

İran / Dr. Akçin AKKEMERLİ

İsrail / Yaakov BARHA

Kazakistan / Marat SEMBİ

Kırgızistan / Doç. Dr. Kadirali KONKOYAEV

Kırım / Dr. İsmet ZAAİ

Kosova / İskender MUZBEC - Zeynel BEKSAÇ

Macaristan / Edit TASNADI

Makedonya / Ali KUBUR

Moldova / Luba ÇİMPOEŞ

Polonya / Crazyna ZAJAC

Romanya / Kiyasedin UTEU

Slovakya / Xenia CELNAROVA

Yazışma

KKTC

Naim Efendi Sokak, Suriçi

Gazimagusa / KKTC

Tel: +(90) (392) 366 51 71 Faks: +(90) (392) 366 51 72

E-mail: kibatek@kktc.net

ibozkurt@kktc.net

TÜRKİYE

Hatay Sokak 9/19, Kızılay - Ankara

Tel: +(90) (312) 425 3920 Faks: +(90) (312) 417 5723

E-mail: folklorededebyat@superonline.com

İçindekiler

- Merhaba / İsmail BOZKURT..... 5

Araştırma İnceleme:-

- Irak Türkmen Edebiyatı'nda Hikaye / Suphi SAATÇI (Türkiye).....	10
- Amerikan Romanı ve Türk Romanında "Yitik Kuşak" / Elmas ŞAHİN (Türkiye).....	16
- Halide Edib'in Ateşten Portreleri / Mustafa ORAL (Türkiye).....	20
- "İnsan Doğduğu Yere Benzer" Ya Benzer" Ya Da / Ahmet ÖZER / Münevver OĞAN (Türkiye).....	31
- Annagüli Nurmehmet'in Altı Eserinde Benzetmelere Dayalı Dil Öğelerinin Anlam Özellikleri / Nesrin BAYRAKTAR (KKTC).....	42
- Abdürrehim ÖTÜR (1923 - 1995) / Ali ŞAMİL (Azerbaycan).....	52

Öykü:

- Karantina "Gülmemed Aşıkzade'nin Öyküsü / Hamza HAMAMCIOĞLU (Irak - Türkmeni).....	6
- Yaşasın Sevgi / Orkun BOZKURT (KKTC).....	12
- Piyano / Özgül ILICAK (Avustralya).....	18
- Zihni'nin Kravat İğnesi / Remzi İNANÇ (Türkiye).....	23
- Şeker Recep / Müyesser GÜNER (Türkiye).....	27
- Kuma / Mübeccel HARPUTLUGİL (Türkiye).....	34
- Denizden Seda / Abdurrahim ÖTKÜR (Doğu Türkistan).....	50

Deneme - Değini:

- Türkçe Aşık Ataturk'un 66. Ölüm Yıldönümünde Türkçemiz / Nevzat YALÇIN (Almanya).....	76
- Elazığ ve Hazar / Hasibe ŞAHOĞLU (KKTC).....	82
- Anlama: Geçmiş, Şimdi, Gelecek / Hasan ASLAN (Türkiye).....	92

Şiir:

- Sevgiye Sığın / Ahmet TİÇLİ (Türkiye).....	96
--	----

Emel ŞAHİN* (Türkiye)

"Bir kuşak ölür, bir başkası doğar; fakat dünya sonsuza kadar varlığını sürdürür... Güneş de doğar, ve güneş batar, doğduğu yere geri döner... Rüzgar güneye doğru yönelir, ve kuzeye doğru yol alır, durmaksızın dolanır, ve rüzgar dolaşımını sürdürür... Tüm nehirler denize dökülür, fakat deniz gene de dolmaz; nehirler çıktıkları yere dönerler."

Birinci Dünya Savaşından galip çıkmasına rağmen, savaş sonrası ekonomik, toplumsal ve psikolojik sorunlarla yüz yüze kalan Amerika 1920'li-1930'lu yıllarda savaşın bıraktığı ruhsal, ahlâksal ve fiziksel yıkıntıların ağırlığı altında ezilir. Sanayileşme ile birlikte "Amerikan Başarı Düşü" gerçekleştirilmeye çalışılsa da kişisel ve ruhsal bozukluklardan öteye gidilemez.

Umutsuzluklar, hayal kırıklıkları, çılgın ütopyalar 1920'li yılların Amerikan gençliğini büyük bir trajediye sürükler. Bu durum halk kadar aydın kesimi de etkiler. Sherwood Anderson, William Faulkner, F. Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway ve John Dos Passos gibi bazı yazarlar Paris'e göç ederek toplumdaki yozlaşmayı, özellikle ahlâki çöküntüyü eserlerinde işlemeye başlar.

Amerikalı şair Gertrude Stein, kendisi gibi göçmen olan Hemingway'e "Hepiniz yitik kuşaksınız" diyerek yaşadığı çağı bu tek cümlede özetler. Hemingway de döneme ayna tutan, *The Sun Also Rises*¹ adlı romanın ilk giriş sayfasında bu söze yer verir.

Böylece 1920'li yıllar "yitik kuşak" çağı olarak belleklere yerleşir. Bir bakıma bu çağ, dans ve müziğin ön plâna çıkmasıyla birlikte "caz çağı"² adıyla anılır. Caz kültürü yitik kuşağın yayılmasında büyük bir etken olur. Başta Fitzgerald ve Hemingway olmak üzere; John Dos Passos, Sherwood Anderson, Kay Boyle, Hart Crane, ve Zelda Fitzgerald gibi bazı yazarlar yitik kuşağı eserlerinde ele alırlar. New York'un Paris'in, Roma'nın, Madrid'in eğlence

yerleri bu kuşağın en çok gittiği başkentlerdir. Özellikle bar ve kumar salonları ile diskolar büyük rağbet görür. Böylece Birinci Dünya Savaşı sonrası yıllar, Amerika'da yitirilmiş bir kuşağın doğmasına neden olur.

Bu bağlamda Türkiye'ye baktığımızda böyle bir toplumsal çöküş, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde karşımıza çıkar. 1830'larda Tanzimat Fermanı ile başlayıp Tanzimat döneminde (1860-1896) gelişerek, Servet-i Fünun döneminde (1896-1901) son haddine varan "Batı"yı örnek alma-taklit etme hevesi hüsrarla sona erince dönemin romancıları 1870'lerden itibaren batılı yaşam tarzını eserlerinde konu etmeye başlarlar "Denize düşen yılanı sarılır," deyimiyle yüzünü batıya çevirip oradan medet uman Osmanlı Hükümeti ne var ki umduğunu bulamaz.

Batı kültürü Türk toplumuna özgür bir yaşam tarzı (danslı-müzikli ve içkili) getirir. Durum böyle olunca Amerikalılardan önce bizim kuşak "yitirilir." Tanzimat Fermanı ile tohumları atılan "Türk yitik kuşağı" Tanzimat Edebiyatı ve Servet-i Fünun Edebiyatı ile yeşerip büyür. Şimdiye kadar sözü edilen dönem "batılılaşma" adı altında incelenmiş olsa da Amerikan yitik kuşağından pek farkı bulunmadığı için bu çalışmada Tanzimat ve Servet-i Fünun Dönemi'nin toplumuna "yitik kuşak" adı verilecektir ve Amerikan yitik kuşağı ile birlikte romanlara nasıl yansıdığı ele alınacaktır.

Amerikan yitik kuşağı Birinci Dünya Savaşı sonucunda Türk yitik kuşağı da batı hayranlığı sonucu Tanzimatla ortaya çıkmıştır. Bu da "Türk başarı düşü"nü "Amerikan başarı düşü"nden önce gerçekleştirilmeye çalışıldığını göstermektedir. Ne var ki o dönemlerde ne Türk ne de Amerikan halkı bunda başarılı olabilmıştır. Önce Türk kuşağı ardından da Amerikan kuşağı yitik olmaktan öteye gidememiştir. Ahmed Mithat, Namık Kemal, Ziya Paşa, Sami Paşazâde Sezai, Şemsettin Sami, Nabizâde Nazım, Mehmet Rauf, Halit Ziya Uşaklıgil 19.yüzyılın yitik kuşağının önde gelen yazarlarıdır.

Elbette ki yitik kuşağı romanlarında işleyen sadece dönemin romancıları değildir. Cumhuriyet Dönemi yazarları da dönemi yansıtan eserler vermişlerdir. Örneğin Peyami Safa, Yakup Kadri, Reşat Nuri Güntekin gibi yazarlar yitik kuşağı eserlerinde ele almışlardır. 1940'lı-1960'lı yıllarda Amerikan yazarlarından John Updike, Philip Roth, Vladimir Nabokov gibi yazarların romanlarında da yitik kuşak karşımıza çıkmaktadır.

Gerek ülkemizde gerekse Amerika'da yitik kuşağı konu alan oldukça fazla roman bulunmaktadır. Ancak Türk romancıları Amerikalılardan daha fazla bu kuşak üzerinde durmuşlardır. Mithat, Ziya, Safa ve Rauf hemen hemen tüm eserlerinde bu kuşağa yer vermişken; Hemingway, Fitzgerald, Dos Passos ve Faulkner gibi yazarlar bazı eserlerinde yitik kuşağı ele almışlardır. Bu nedenle Türk romanlarını seçerken oldukça zorlandığımı itiraf etmeliyim.

Her iki ülke yazarlarının işledikleri temalar açısından yakınlık gösteren romanlarından en göze çarpanlarını burada vermeye çalıştık. Bu çalışmada Türk romanlarından Ahmed Mithat'ın *Felatun Bey ile Rakım Efendi* (1875), Halit Ziya'nın *Aşk-ı Memnu* (1898-1900) ve Peyami Safa'nın *Sözde Kızlar* (1922-25) adlı romanları ile; Amerikan romanlarından F. Scott Fitzgerald'ın *The Great Gatsby* (1925), John Dos Passos'un *Manhattan Transfer* (1925) ve Ernest Hemingway'nin *The Sun Also Rises* (1926) adlı romanlarında yitik kuşak benzer ve farklı yönleriyle irdelenip karşılaştırılacaktır.

Gertrude Stein'in Ernest Hemingway'e hitaben söylediği "yitik kuşak" kavramının ilk gözüktüğü roman *The Sun Also Rises*'tir. Hemingway "Hepiniz yitik kuşaksınız" sözlerini romanının başlangıcına koyarak eserinin teması ile ilgili ip uçlarını bu şekilde okuyucuya verir. *The Sun Also Rises*'in önde gelen kadın karakteri Brett, aşırı derecede maceraya, zevke, eğlenceye ve aşka düşkün; cinsel arzuları peşinde koşan, romanın en yitik bireyidir. Ahmed Mithat'ın *Felatun Bey ile Rakım Efendi* romanında da Felatun Bey, Brett ile aynı özelliklere sahiptir. O da zevk ve eğlenceye düşkün; cinsel fantezilere önem veren biridir. Brett gibi şatafatlı giyime meraklı,

gösteriş budalası, kendini beğenmiş, sonradan görme bir yitik kuşak temsilcisidir. Romanın başlarında Brett, Kocasından boşanıp Mike ile evlenmeyi bekleyen gece kulüplerinde gününü gün eden bir kadın olarak görülür. Onun Mike ile yetinmeyeceğini daha romanın ilk başlarından anlarız.

Brett savaş öncesi Jack'in sevgilisidir; ancak Jack'in savaşta cinsel gücünü yitirmesinden dolayı başka erkeklerle olmaya başlar. Jake'in yanı sıra Mike, Cohn ve Romero ile de cinsel fanteziler yaşar. İspanya'ya boğa güreşlerini izlemeye gittiklerinde nişanlısı Mike'nin yanında Romero'dan gözlerini ayıramaz ve hiç çekinmeden bir süre onunla aşk macerası yaşar.² Felatun Bey de babasından kalma mirasla alafrangalığa özenmiş, çapkın, züppe bir tip olarak karşımıza çıkar. İstanbul'da oturan bir İngiliz Ziklas ailesinin kızları Can ve Margrit'ten yüz bulamayınca evin aşçısıyla bile gizli buluşmalar yapar. Bayan Ziklas'ı bir gece karanlıkta aşçı kadın zannedip kadına sarıldığında durum ortaya çıkar ve Felatun Bey utancından oradan kaçıp gider.³ Felatun gibi daldan dala atlayan Brett de İspanya gezisi sonucu Romero'dan bıkip Mike'a geri döner. Çünkü Mike kendisi gibi yitiktir, kendisine benzemektedir. Bunu Brett Jake'e şu sözlerle itiraf eder. "Mike'a geri dönüyorum,.....O benim türümde bir insan"⁴

Felatun Bey de Polini adlı bir tiyatro sanatçısının peşinde koşarak vaktini içki ve kumar salonlarında geçirir. Rakım, Felatun'a kazancının ne yolda olduğunu sorduğunda Felatun Bey: "Akşam oldu mu cebine kırk elli lira koyarsın, oyun salonuna gidersin"⁵ der.

Scott Fitzgerald'ın *The Great Gatsby*'sinde de baş karakterlerinden Jay Gatsby Beyoğlu'nun önde gelen ismi Felatun Bey'e benzer. O da sonradan görme varlıklı bir Long Island zengindir. Caz çağının en büyük yitik kuşak temsilcilerindendir. Parasını gayri meşru yollardan kazanır. Büyük bir içki kaçağıdır. Tıpkı Felatun Bey gibi oldukça pahalı, gösterişli kıyafetler giyer. Lüks bir evde oturur. Yalnız, Felatun Bey dışarıda eğlenirken Gatsby eğlenceyi kendi evine getirir. Evinde görkemli partiler verir. Tanımadığı bir yığın insan partiye katılır. Sık sık parti vermekteki amacı Tom adlı zengin bir adamla evli olan eski sevgilisi Dasy'yi

bulmaktır. Gatsby, şervetini sevgilisini bulma uğruna harcamaya hazırdır. Felatun Bey de bir bakıma sevgilisi Polini için aynı şeyi yapar. Tüm varlığını onu elde etmek için kumar salonlarında kaybeder. Metresi Polini, Felatun parasız kalınca onu terk eder. Rakım'a bu durumu Felatun şöyle izah eder: "Hınzır kahpe, beni yolup kül ettikten sonra yüz çeviriverdi."⁶

Gatsby de bir gün Daisy'yi bulur. Onun korkunç zenginliği Daisy'yi büyüler. Gatsby de Felatun gibi aldatılır. Daisy, Polini gibi paraya aşıktır. Para, dans, müzik, içki pahalı kıyafetler, lüks katlar onun için başta gelir. Öyle ki Tom ile evli ve bir de kızı olmasına rağmen Daisy, Gatsby'nin yanı sıra kuzeni Nick'e bile aşk dolu sözler söylemekten çekinmez. Yanında Gatsby de olduğu halde Nick'in kulağına "Gece boyunca her an beni öpmek istersen Nick, bunu bana söyle, senin için uygun ortamı hazırlamaktan memnun olacağım"⁷ diyerek ahlâki değerlerden ne kadar uzak olduğunu okuyucuya gösterir.

Öte yandan Daisy'nin kocası Tom da karısını Myrtle adlı bir kadınla aldatır. Wilson adlı bir garajcının karısı olan Myrtle Tom'un metresi olmaktan çekinmez. *The Sun Also Rises*'in yitik bireyi Brett'in de Daisy'den farkı bulunmamaktadır. Brett evli olmasına rağmen, daha eşinden boşanmadan Mike ile birlikte yaşamaya başlar. Bununla da kalmaz, Cohn ile Sen Sebastian'a gider ve onunla orada aşk macerası yaşar.⁸ John Dos Passos'un *Manhattan Transfer* adlı romanındaki Ellen ile Peyami Safa'nın *Sözde Kızlar*'ındaki Behiç ve Halit Ziya'nın *Aşk-ı Memnu*'sundaki Behlül ile Bihter de; Brett, Daisy, Gatsby ve Felatun'dan farksız değildirlir. *Manhattan Transfer*'in kadrosu *Sözde Kızlar*'ınki gibi kalabalıktır. Her ikisinde de hemen hemen bütün karakterler yitiktir.

Manhattan Transfer'de Ellen'den Joe'ya, Stan'dan Bud'a, Cassie'den George'ye; *Sözde Kızlar*'da Behiç'ten Siyret'e, Salih'ten Nevin'e, Naciye Hanım'dan Nazmiye Hanım'a kadar çoğu yitiktir. *Manhattan Transfer*'in baş kadın karakteri Ellen Thatcher, daha küçük bir kızken evinden ayrılıp kendine buyruk yaşamaya başlar. Erkekler onu, O, erkekleri kullanır. Tiyatro oyuncusu olmak uğruna koca üstüne

koca değiştirir. New York onun gibi yitik bireylerle doludur. İlk kocası Oglethorpe eşcinsel çıkar. Diğer evliliklerinde de umduğunu bulamaz. Onunla evlenmekteki amacı ünlü bir oyuncu olmaktır. Ne var ki ilişkileri uzun sürmez. Jimmy Herf adlı bir gazeteci ile de evlenir bir de çocukları olmasına rağmen mutluluğu bulamaz, tıpkı *Aşk-ı Memnu*'nun baş kadın karakteri Bihter gibi. Bihter de aşırı zenginliğe, zarafete, mücevhere düşkündür, bu nedenle bir hayli yaşlı, fakat zengin olan kırk beş yaşındaki Adnan Beyle gözünü kırpmadan evlenir. Kendisi ise yirmi iki yaşında genç ve güzel bir kadındır. Ne var ki Ellen, Brett ve Daisy gibi Bihter'in de evliliği mutlu sona ulaşmaz. Mutluluğu bulamayınca da bazıları bunalıma girer, bazıları da kendi canlarına kıyarak ya da etraflarına zarar vererek yitik kuşağın bir parçası olurlar. Ellen'in sevgilisi Stan'ın sonu intiharla biter. Daisy'nin sevgilisi Gatsby'nin sonu da ölüm olur. Bithter de sevgilisi Behlül ile ilişkisinin anlaşılması sonucu intihar eder. Söz de *Kızlar*'ın Belma'sı da Behiç ile ilişkisi çıkmaza girince zehir içerek canına kıyar

Manhattan Transfer'de Wall Street'in sihirbazı Joe ile New York'a zengin olma umudu ile gelen Stan, aşırı içkiye düşkün, serkeş yaşantı süren tiplerdir. Joe aşırı alkolden dolayı tüm gücünü ve servetini kaybeder. Felatun Bey servetini kumar masasına yatırırken Joe içki masalarına yatırır. Stan ise Bihter gibi mutsuzdur. Parasız kalınca ve bir aktris ile olan evliliği, Ellen ile olan gayri meşru ilişkisi mutluluk getirmeyince kurtuluşu intiharda arar. Kaldığı evi ateşe vererek intihar eder. Bihter de bileğini keserek yaşamına son verir. Bazı yitik bireyler ise kaza sonucu ölür. Örneğin Daisy, Gatsby'nin arabası ile giderken Myrtle'a çarpar ve kadın ölür. Wilson, karısını Gatsby öldürdü zannederek önce Gatsby'yi sonra da kendini öldürür. Gatsby'nin görkemli yaşamı bir kurşunla sona erer. Böylece yitik kuşak sona erdi zannedilir, ancak Gatsby'nin yerini Nick alır. Hemingway'in deyimi ile

" Bir kuşak ölür, bir başka kuşak gelir; fakat dünya ebediyen varlığını sürdürür"⁹ Mithat, Felatun'u öldürmez. İstanbul'dan gönderir. Felatun parasız kalınca Cezayir Mutasarrıflığını üslenir. Yazar, bir şekilde Felatun'u yitiktikten

kurtarmaya çalışır ne oysa O, mecburiyetten çalışacaktır, bunu şu sözleri ile anlarız:

"Bundan sonra alacağım maaştan kendimi geçindirdikten sonra artıracam parayla bin beş yüz lira borcu ödemeye gücüm yeterse belki doksan yaşında iken yine eğlenceye vakit bulabilirim"¹⁰

Safa da Sözde Kızlar'da Behiç'i hapsettirerek yitik kuşağı tehlike olmaktan alı koyduğunu sanır; ancak Behiç'in annesi, kız kardeşi ve arkadaşları yitik yaşamaya devam ederler. Ziya da Aşk-ı Memnu'da Bihter'i öldürerek yitik kuşağa son vermek ister, fakat Behlül ortadan kaybolarak başka kurbanlar bulmaya hazır bir tiptir.

Böylece ölenler arkalarında hala yaşama devam eden yitik bireyler bırakırken, ortamdaki kaçmak isteyenlerin sonu da yitiktir. Sadece kendileri yitik kalmaz bulundukları ortama yeni yitik bireyler kazandırır. *The Sun Also Rises*'in Brett'i, Cohn'u, Mike'si; *The Great Gatsby*'nin Nick'i Daisy'si, Tom'u; *Manhattan Transfer*'in Ellen'i, George'si, Cassandra'sı; *Aşk-ı Memnu*'nun Behlül'ü, Firdevs Hanım'ı Sözde Kızlar'ın Nevin'i, Nazmiye ve Naciye Hanımları, Siyret'i yitik yaşamaya devam eder

Bu yitik kuşaklar sadece kendilerine değil çevrelerine de zarar verirler. Ellen, karnında taşıdığı Stan'ın çocuğuna doğma şansı vermeyerek bebeğini aldırır. Brett'in Jack'i sevipte evlenemeyişi gibi, Ellen'in de tek sevdiği Stan'dır. Ondan bir çocuğu dahi olmasını arzular ve ondan hamile kalır, ancak onunla evlenmez. Başlangıçtaki çocuk yapma hevesi ne var ki uzun sürmez ve onu acımasızca Dr. Ambrahams'a aldırır. Doktorun "korkmayınız, hanım efendi, çok basit bir operasyonhazır mısınız?" sorusuna Ellen'in verdiği cevap çok ilginçtir: "Hazırım, çok uzun sürmez değil mi? Kendimi toparlayabilirsem saat beşte çay randevum var."¹¹ Çocuk aldırılmayı sıradan bir olaymış gibi düşünür Ellen ve ondan kurtulup randevusuna yetişmek ister.

Yine *Manhattan Transfer*'de Cassie de tıpkı Sözde Kızlar'ın Belma'sı gibi metresi olduğu erkekten hamile kalır. O da Belma'nın Behiç ile evlenmeden hamile kalması gibi sevgilisi Morris'ten hamile kalır. Çocuğunu kendi isteği

ile düşürerek ona doğma şansı vermez. Morris de, Behiç gibi sevgilisini sadece metres gibi kullanıp evlenmediği için her iki kadın da acı çeker. Belma ölümü seçerken, Cassie bebeğinden kurtulup dansçı olmayı arzular ve Behiç gibi kendi bebeğini öldürür. Ancak, Cassie çocuğunu doğmadan; Behiç, doğduktan sonra öldürür. Cassie, Ellen'a "Dans hariç hiçbir şeye sahip olmak istemiyorum"¹² sözleriyle zevki her şeyden üstün tuttuğunu gizlemez.

Behiç de Belma'dan olma gayri meşru çocuğunu diri diri toprağa gömerek kendi öz çocuğuna yaşama izni vermez. Belma'nın yakarmalarına kulak asmaksızın öz çocuğunun canına kıyar ve sevgilisini şu sözlerle teselli eder: "...gündüzden ben yerini hazırladım: bir küçük çukur... üstüne toprağı atınca iki dakikada boğulur gider, onun canından ne olacak"¹³

Ellen, Daisy, Bihter ve Brett evli olmalarına rağmen duygularına yenik düşerler. Bihter, kocasını Behlül ile; Daisy, Gatsby ile; Brett, Mike, Cohn ve Romero ile; Ellen de Stan ile aldatır. Böylece karakterler umduğunu bulamama, hayal kırıklıkları, gayri meşru ilişkiler, ruhsal sorunlar gibi bir dizi uçurumlara sürüklenirler. Çoğunlukla zengin bir eşe sahip olma isteği yitik kuşağın en belirgin özelliklerindendir. *Manhattan Transfer*'in bir diğer yitik bireyi Bud, intihar etmeden önce Brooklyn köprüsüne oturup, bir milyon dolarlık sevgilisi olduğunu hayal ederek zengin olma düşüyle avunur. Kendisini altın zincirli, kırlangıç kuyruklu bir takım elbise içinde görür. Hayali sevgilisi Maria Sackett ve kendisini nikah salonuna götüren faytonu dört beyaz at taşır. Kendisini yanında milyon dolarlık gelini ve elmaslarla dolu faytonunda gittiğini düşler.¹⁴ Bud gibi Bihter de zengin bir kocanın hayalini kurar. Adnan Bey'in evlenme teklifi onu sevinçten dört köşe eder. Sevincini şöyle dile getirir: "Buraya gelin görkemli yalılar, beyaz köşkler, maun sandallar, arabalar, kumaşlar, mücevherler, bütün o güzel şeyler..."¹⁵ Gerek Bud gerekse Bihter sonunda intihar ederek, yitik olmaktan öteye gidemezler.

Ellen Oglethorpe evli olmasına rağmen Stan ile buluşup sevişmekten çekinmez.. Stan ile yine buluştukları bir gün Stan, (sevgilisinin

kocası hakkında) "Ellie, burada onunla nasıl yaşayabildiğini bir türlü anlayamıyorum? Sen öyle tatlısın ki, Seni hiç anlayamıyorum?"¹⁶ der. Bihter de Adnan Bey ile evli olmasına rağmen kendi evinde kocasını Behlül ile aldatır. Bu kaçamaktan Bihter kendini masum olarak görmeye başlar. "...Bu izdivaç dünyanın en çılgın bir şeyi idi. Elbette böyle bir kadın böyle bir kocaya sadık kalmazdı."¹⁷ Bihter'in deyiimi ile kocasının kırk beş, kendisinin yirmi iki yaşında olması Bihter'e ihanetini haklı gösterir.

Sözde Kızlar'ın yitik bireylerinden Siyret de hem Behiç'in kız kardeşi Nevin ile hem de Naciye Hanım ve kızı Güzide ile gönül eğlendirmekten çekinmez. Paraya aşık olan Siyret, bir yandan Nevin'i evlenme vaadiyle kandırırken bir yandan da kendisinden büyük, zengin, dul bir kadın olan Naciye Hanımla gizlice buluşup, gönül eğlendirir. Bununla da yetinmeyerek kadının on beş yaşındaki kızı Güzide ile birlikte olur. Durum ortaya çıkınca da baskılar üzerine kız ile evlenip bir ay sonra da onu boşamayı düşünür. Behiç ve Nevin'e bu vaat de bulunarak Nevin'in duygularıyla oynamaya devam eder.¹⁸ Behiç de yıllarca Belma ile oynar. Onu metresi olarak kullanır. Evine misafir gelen genç kızlarla da gönül eğlendirir. Evlerinde misafir olan Mebrure'ye de göz koyarak genç kızı kandırmaya çalışır. Fakat Mebrure diğer kurbanlara göre oldukça şanslıdır. Ölüm döşeginde olan Belma, Mebrure'ye Behiç'in nasıl biri olduğunu anlatarak onu büyük bir tuzaktan kurtarır: "Behiç.....yalancı, kalpsiz.....hainmenfaatperestzevkine düşkün birbir adam.....berbat bir adam.....Mebrure onaötekilereçünkü ötekiler de öyledir; Nevin deNazmiye debenim gibi hastadırlar. Hep fena adamlar, hep ahlâksız....."¹⁹

Behiç ahlâksız olmasının yanında frengilidir de, yitik olduğu için buna da şaşmamak gerekir. Aralarındaki dostluk ve sevgiler hep yalandır ve sahtedir. Çıkar üzerine kuruludur. Yitik kuşağın bireyleri temiz, saf bir dostluk kurmaktan acizdirler. Hemen hemen hepsi birbirini aldatırlar. Belma'nın erkek kardeşi Salih de Behiç'in annesi Nazmiye Hanım'la gizlice buluşup sevişmekten

çekinmez..²⁰

Daisy de Gatsby'nin görkemli yaşantısını görünce evli olduğunu unutup Gatsby'ye yaklaşımdan onunla birlikte olmaktan utanç duymaz. Gatsby'ye "Bir zamanlar Tom'u sevdim fakat seni de sevdim"²¹ diyerek sevgilisinin duyguları ile oynar.

Robert Cohn da Francis ile nişanlı olmasına rağmen Brett'in peşinden ayrılmaz. Bir gün Francis, Jake'e Cohn'u şikayet eder: ".....Cohn evleneceğimizi herkese söyledi ve bende anneme ve tanıdıklarına söyledim ve şimdi evlenmek istemiyor. ... Çocukları var ve parası. Zengin bir annesi de var ve bir kitap yazdı.şimdi hiç param yok (eski eşimden) nafaka alabilirdim. Çünkü ondan yıldırım hızıyla boşanmayı ben istedim ve boşandım."²² Francis üstelik Cohn ile evlenmek için eşinden boşanmış ve ikisi de üç yıl birlikte yaşamışlardır. Böylece Francis, yitik bir birey olarak aldatılmanın acısını kulüplerde içerek unutmaya çalışır.

Yitik olanlar sadece gençler değil ellisine merdiven dayayan kuşaklar da kendilerine yitik yaşamı seçerler. Bunların en belirgin olanı Firdevs Hanım'da görülür. Firdevs Hanım Aşk-ı Memnu'nun Melih Bey adı verilen sosyete takımının en göze çarpanlarından. Kızları Bihter ve Peyker'den daha şık giyinip on beşinden kırk beşine kadar İstanbul'un tüm gezinti ve eğlence yerlerinin bir numaralı ismi olur. Daha on sekizinde iken Rumeli sahilinin zarif bir yalisına gelin gider. "....Dünyada güzel giyinmekten başka bir şeye önem vermeyen dimağının kararlaştırılmasıyla her ne olursa olsun bir koca-elbiseleriyle arabalarının masarifini temin edecek bir kese bulmaya karar vermiş idi."²³

Göz koyduğu Adnan Bey'in Bihter'i istemesi üzerine kendi öz kızını kıskanan bir annedir Firdevs Hanım. Kızı Peyker'in, Adnan Bey için "Evet, gözlerini Bihter'den ayırmıyor" sözü üzerine Firdevs Hanım içerlenir. Bir zamanlar hoşlandığı Nihat Bey'in Peyker ile evlenişi gibi şimdi de Adnan Bey diğer kızı ile evlenecektir. "Demek bunu da elinden Bihter alacaktır? Peykerden sonra Bihter?.... Bu iki kız onun nazarında birer rakibe, onu böyle elinden ümitlerini ala ala öldürecek birer düşman idi."²⁴

Naciye Hamın ile Nazmiye Hanım da

çocukları yaşlarındaki Siyret ve Salih ile olmaktan hicap duymazlar. Naciye Hanım Siyret'in kendi kızıyla ilişkisi olduğunu duyunca küplere biner.²⁵ Nazmiye Hanım Salih'in yaşlarında iki çocuğa sahiptir. Buna karşın Salih'in buluşma tekliflerine hayır diyemez. Salih Nazmiye Hanıma "Bu gece herkes yattıktan sonra yine burada buluşalım, cicim olmaz mı?"²⁶ der.

Buna benzer örnekler bir hayli fazladır. Tüm bunlar ahlâkî yozlaşmayı ve toplumsal değerlerin çürümüşlüğüne gösterir. Bireyler çamurun içine battıkça batırlar. Geride yalnızca yitik yüzler kalır. Hemen hemen tüm bu yitik kuşak romanlarında Amerikalılar New York'un Türkler de İstanbul'un parçasıdır. Örneğin Ellen, Stan ve arkadaşları New York'un en gözde eğlence yerlerini bilirler. Felatun, Behiç, Behlül ve dostları İstanbulluların özellikle Avrupalıların yoğun bulunduğu Beyoğlu'nun önde gelen alafranga tipleridir. Tom, Daisy, Nick ve Gatsby de Long Island'da Avrupa standartlarını getiren tiplerdir. Ellen ile Stan'ın umutsuz ilişkisi, Jimmy ile olan sıradan evliliği uzun zaman boyunca peşinde koşan George Buldwin ile olan çekilmez evliliği yitik kuşağın kanadı kırık kuş gibi çırpınmasına benzer.

Yitik kuşak danssız, içkisiz ve eğlencesiz de yaşayamazlar. Sözde Kızlar'da Nafi Bey'in İstanbul'da Şişli'deki köşkü Gatsby'nin New York'da Long Island'daki malikanesi gibi sık sık partilere sahne olur. Nafi Bey ölünce eşi Nazmiye Hanım, kızı Nevin ve oğlu Behiç zevk ve sefa içinde bir yaşam sürerler. İçki, müzik ve dans yaşamlarında büyük yer tutar. Nazmiye Hanım Mebrure'ye "Hâlâ bunsuz olamıyorum, şarap yorgunluk alır sen içmez misin?"²⁷ diye alaylı bir tarzda sorar.

Tüm yitik kuşak romanlarında eğlence önemli bir yer tutar. Yitik karakterler piyano ya da orkestra eşliğinde dans ederler. Hayat; dans, müzik, eğlence ve içkiden ibaret görülür. Gatsby, evinde danslı, müzikli partiler düzenler. "Büyük oda insanlarla doluydu, sarı elbiseli kızlardan biri piyano çalıyordu, uzun kızıl saçlı bir bayan koroya eşlik ediyordu."²⁸

Eğlencelerde genellikle Fransızca müzikler çalınır ve Fransızca konuşmak da övünç ve ayrıcalık olarak görülür. Çoğu bunu gösteriş için

yapar. Nevin evlerinde sık sık piyanonun başına geçerek Fransızca parçalar çalar ve bunu da büyük bir marifet sayar. Şampanya da onun için vazgeçilmez bir içkidir. Mebrure'nin hiç şampanya içmediğini duyduğunda çok şaşırır ve onun müzikten de anlamadığını düşünerek, (piyanosunu çalarken) "Ah "Mon homme" bu havayı hiç dinledin mi?"²⁹ diye sorar. Bu dans partilerinde Türk ve Amerikalı tüm yitik konuklar bir birlerinin sevgilileri ve eşleriyle müzik eşliğinde dans etmeyi severler. Felatun Bey, Rakım efendiye "Bu gençlik ele geçmez yahu!... yarın sakalına kar düştükten sonra paran olsa bile karılar yüzüne bakmaz"³⁰ diyerek kazandıklarını yemesi için uyarır.

The Sun Also Rises, *Manhattan Transfer*, *The Great Gatsby* ve *Felatun Bey ile Rakım Efendi*'de bireylerin ana dillerinin arasına Fransızca kelimeler katmak modadır. Özellikle *The Sun Also Rises*'in ilk yarısı Paris'te geçtiği için Paris'in eğlence yerlerine takılan Amerikalı yitik kuşak Fransızca kelimeleri sürekli kullanırlar.

Mademoiselle, cannaïs pas, Mrs, Mr, kelimeleri İngilizce ve Fransızca karışık kullanılır.³¹ Sözde Kızlar ile *Felatun Bey ile Rakım Efendi*'de de Türkçe kelimelerin arasına monşer, matmazel, bonjur, bonsuar gibi kelimeler sıkıştırılır. Özellikle bu sonradan görme tiplerin yarım yamalak Fransızcaları ile bilgiç görünme hevesinden doğar. Felatun Bey Fransızca konuşmayı övünç sayar. Ahmet Mithat, bunu alaylı bir şekilde şöyle dile getirir. "Yazısı var, Fransızca'sı var, zeki, uyanık, kurnaz ayrıca babasının aylık yirmi bin kuruş da geliri var!..."³²

The Sun Also Rises'ta da Paris'in gece kulüpleri yitik kuşağın vazgeçilmez eğlence yerlerinden olur. Jack ve arkadaşları dans kulüplerinde içki içip dans ederler. Cohn, Brett'e "Bu dansı benimle yapar mısınız?" diye sorunca Brett gülümseyerek "Bu dans için Jack'e söz verdim."³³ der. birbirlerine içki ısmarlamak önemli bir iş olarak görülür. Roman baştan sona bir şeyler içmekle geçer. Jack, Brett ve Kont sırf içki içmek için bir araya gelirler, içmekten büyük bir zevk alırlar. Kont: "Şampanya içmekten hoşlanırım,.....şampanya daha iyi, fakat şu anda onu soğutmak çok zor olacaktı"³⁴ der arkadaşları ile içki içerken.

Manhattan Transfer'de de içki ve müzik

baştan sona eserde önemli bir yer tutar. Barlarda ve gece kulüplerinde konuşulan dilde, şarkılar da genellikle Fransızca'dır. Özellikle Congo'nun lafının arasına Fransızca kelimeler girer. Jimmy Herf'in selamı üzerine "Ah bonsoir monsieur....?"³⁵ der.

Ellen, bir tiyatro oyuncusu olarak eğlenceye herkesten daha fazla düşkündür. Oglethorpe, ile evliliğine rağmen bir gün Stan ile; bir gün Jimmy, bir gün George ile gece hayatı yaşamaktan bıkmaz. Bir gün George, Ellen'e: "Sana sahip olmazsam çıldıracağımı görmüyor musun? Dünyada şimdiye kadar istediğim tek şey sensin....."³⁶ sözleriyle sevgilisi olan arzusunu dile getirir.

Ellen ve George "J'ai fait trois fois le tour du monde, dans mes voyages"³⁷ müziği eşliğinde dans ederler. Sözde Kızlar'daki "La homme" müziği gibi burada da Fransızca müzik çalınır. Bud, eline geçen parayı içkiye verir. Bazen de Matty ona yiyecek ve içecek ısmarlar. İçeceğin vazgeçilmez menüsü ise daima içkidir.

Joe de Bud gibi içmeksizin hiç bir şey yapamaz. Hemen bir bara girip viski içer ve kaldığı sürece de ".... arkadaş bana bir içecek daha dolduramaz mısın? Bir daha istiyorum..... bir daha cin lütfen, bir viski daha"³⁸ diyerek içmeye devam eder.

Müzik, Aşk-ı Memnu'da da önemli yer tutar. Peyker piyanodan, Bihter ud'dan, Nihal de şarkı söylemekten ve piyano çalmaktan hoşlanır. Nihal, Fransız mürebbiyesi Milleda Courton'u şaşırtacak derecede iyi çalar piyanoyu. Courton: "Bu kızın parmaklarına Rubinstein'in (Antoine Rubinstein 1829-1894 Rus piyanist ve besteci) ruhundan bulaşmış olacak."³⁹ diyerek memnuniyetini dile getirir. Müzik böylece yitik kuşak için vazgeçilmez bir nimet olarak görülür.

Öte yandan boşa vakit geçirmek ve sıkılganlık da yitik kuşağın en büyük düşmanları arasındadır. Kendilerine ve çevrelerine faydalı olamayan bireyler olarak başı boş dolaşırlar. Vakitlerinin çoğunu ya gece kulüplerinde ya da gezip dolaşarak geçirirler. Sözde Kızlar'ın ünlü hovardalarından Siyret, Behiç'e "Monşer, sana bir şey söyleyeyim mi? Artık çay davetlerinden aniversellerden, parti doplezirlerden, bıktım. Her zaman aynı simalar, aynı oyunlar, aynı tuvaletler, ne bir yeni zevk ne

bir yeni eğlence, ne bir yeni hadise.....öffff...biraz seyahate çıkmak istiyorum."⁴⁰ der.

The Sun Also Rises'in seyahate çıkmaktan hoşlanan tipleri Bill, Jack ve arkadaşları da zamanlarının çoğunu yurt dışında geçirirler. Canları sıkıldıkça bulundukları ortamdaki kaçarlar. Seyahatlerinin en ilginç olanlarından birisi İspanya seyahatidir. Romanın ikinci yarısı hep Pamplona'nın boğa güreşlerinde ve eğlence yerlerinde geçer. Eserin yitik bireyleri can sıkıntılarını Paris'ten uzakta İspanya'da eğlenerek atmaya çalışırlar. Bill ve Jack'in Pamplona'ya "fiesta"ya (festival) boğa güreşlerini izlemeye gideceklerini duyan Mike, onlara katılmak ister: "Sakıncası yoksa Jake, biz de gelebilir miyiz? Pomplona'da bulundum, biliyorsun, Brett gitmek için can atıyor. Emin ol ki sana sorun çıkarmayacağız."⁴¹ Ardından Robert Cohn'da onlara katılır ve hep birlikte İspanya'da can sıkıntılarını gidermeye çalışırlar. İspanya gezileri sonrası fiesta bitince Jake, Bill'e "....Paris'e dönmeyecek misin? diye sorar. Bill "Hayır, bir hafta daha Paris'ten uzakta geçirebilirim. Muhtemelen Sen Sebastian'a gideceğim."⁴² diye cevap verir. Görüldüğü gibi bu yitik bireyler kendilerine buyruk kişilerdir. Bu Kuşak insanları, ne yapacaklarını bilmeden daldan dala, şehirden şehire kaçarlar. Amaçları sadece vakit geçirmek, zaman öldürmektir.

Yitik kuşağın bir diğer özelliği de isimlerini değiştirmeleridir. Manhattan Transfer'de Congo Jake, zengin olduktan sonra adını Armand Duval olarak değiştirir. Kendisine Congo diye seslenen Jimmy Herf'e ".....artık Congo Jake yoktur. Bay Herf, bundan sonra bana Armand deyin.....Armand Duval...."⁴³ diye uyarıda bulunur. Adını A.D olarak kullanır. Ellen de kendisine Elaine denilmesinden hoşlanır. Alice'e "Artık bana Ellen dememeni söylemiştim."⁴⁴ diyerek Elaine adıyla anılmayı tercih eder. Stan ve Jimmy de ona hep bu isimle hitap eder. Ellen, oyuncu olunca çoğu insan Elaine adına alışır ve artık o Elaine'dir. Ne varki ismi değişse de o hala yitiktir ve hep öyle kalacaktır.

Sözde Kızlar'ın Belma'sı da Behiç'in metresi olunca Hatice adını Belma olarak değiştirerek çevresinde bu yeni ismiyle tanınır. Ölüm döşeginde Mebrure'ye gerçek adının Hatice

olduğunu söyler: "Bana artık Belma deme... Ben Haticeyim, Hatice..."⁴⁵ Ayrıca kendi evinde annesi ve babası da ona Hatice derler. Dışarıda Belma adıyla anıldığını bilmezler. Yalnız Belma, Ellen'den farklı olarak ölüm döşğinde yitik yaşantısının farkına varır, ancak Belma adıyla intihar ederek yine de yitik olmaktan kurtulamaz. Felatun Bey de alafrangalığa özenerek aldığı kitapların üstüne F.P.⁴⁶ yazar. Felatun, 'Platon'u çağırıştırır ve kendisini Platon olarak görür.

Sonuç olarak yitik kuşak ahlaki, toplumsal ve ruhsal açıdan tüm manevi değerlerini ayaklar altına almış bireyler olarak karşımıza çıkar. Para onların ahlakını iyice bozar. Parasızlık ise ruhsal yıkımın yanında intihar düşüncesini gündeme getirir. Paranın varlığı da yokluğu da felaketten başka bir şey getirmez.

Aile bağları ya zayıftır, ya da tamamen kopuktur. Paraya düşkünlük karı-koca arasındaki karşılıklı aldatmalara boşanmalara, yada geçimsizliklere neden olur. Öyle ki yitik kuşak çoğunlukla metres hayatı yaşar. Brett, Mike ile; Cohn, Francis ile; Daisy, Gatsby ile; Tom, Myrtle ile; Bihter, Behlül ile; Belma, Behiç ile; ve Ellen Stan ile gayri meşru bir hayat sürer.

Şık giyinmek, yiyip-içmek, gece hayatı yaşamak, eğlenmek, gezmek, yitik kuşağın yaşam tarzı olarak görülür. Firdevs Hanım güzel giyinmek ve eğlenmekten başka bir şey düşünmez, tıpkı Felatun, Brett, Behiç, Behlül, Siyret, Congo ve ötekiler gibi. Firdevs Hanım: "insan halk için değil nefsi için yaşamalıdır."⁴⁷ sözleriyle yitik kuşağın kısa bir özetini yapar. Kimisi Bud, Stan, Belma, Bihter gibi bunalıma girerek intihar eder, kimisi de ortamdan kaçmaya çalışırken bir başka bataklığa saplanırlar. Bunu en iyi bir biçimde Sözde Kızlar'ın yitik olmaktan kurtulan Nadir'i özetler. "Dün saat üçte Salih çıldırdı, Bugün, aynı saatte kız kardeşi Belma intihar etti."⁴⁸ Jimmy, Cohn, Felatun ve Behlül bulundukları ortamdan kaçarlardı ve onların ne olduğu bilinmez. Onlar gibi yüzlercesi gidip yüzlercesi geri gelir. Yani bir kuşak ölür bir başka kuşak doğar. Onlar da yitik olmaktan öteye gidemezler.

Romanın sonunda nereye gittiğini soran adama Jimmy, "oldukça uzağa"⁴⁹ cevabını verir. Bu da genç kuşağın bilinmeyen yazgısını bu iki

kelimeyle anlatır. Hayatı sadece bir eğlence olarak gören Behlül'ün yaşantısı da yitik kuşağın içinde bulunduğu çıkmazlığı şu birkaç cümle ile özetler niteliktedir. "Onun için eğlenmek eğleniyor görünmekti." "Bütün gülüşlerinin, eğlenişlerinin altında saklı bir can sıkıntısı vardı ki onu daima bir zevkten diğerine sevk ederdi..."⁵⁰

İncelediğimiz romanlar ışığında "Türk başarı düşü" ve "Amerikan başarı düşü"nü gerçekleştirme isteği sonucu bireyleri "yitik" duruma sokan etkenleri kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:

- Çok para kazanma isteği ya da zengin bir eş bulma arzusu
- Eğlence tutkusu, dans müzik ve içkiye düşkünlük
- Can sıkıntısı ve farklı bir şeyler yapma isteği
- Çaresizlik, ekonomik, toplumsal ve ruhsal bunalım
- Ahâki değerlerden yoksun olma
- Umdüğünü bulamama, hayal kırıklığına uğrama
- Cinsel arzular peşinde koşma
- Yalnızlık, birey ve aile arasındaki bağların kopması
- Batılı yaşama duyulan heves
- Nefsin ön plana çıkması
- Benlik arayışı

⁴⁵ Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

⁴⁶ İnciden alıntı. Hemingway, Ernest, *The Sun Also Rises*, Charles Scribner's Sons, New York, 1954, s.1, bu çalışmadaki çeviriler makalenin yazarına aittir.

⁴⁷ "You are all a lost generation"

⁴⁸ Jaz Age, 1930'lu yıllara kadar Amerika'da etkili olur.

NOTLAR VE KAYNAKLAR:

¹ *The Sun Also Rises*, s.1

² a.g.e., s.183

³ Mithat, Ahmed, Felatun Bey ile Rakım Efendi, Beyaz Balina Yayınları, İst., 2001, s.73

⁴ *The Sun Also Rises*, s.243

⁵ Felatun Bey ile Rakım Efendi, s.100

⁶ a.g.e., s.170

⁷ *The Great Gatsby*, Charles Scribner's Sons, America, 1953, s.105

⁸ *The Sun Also Rises*, s.83

⁹ a.g.e., s.1

¹⁰ Felatun Bey ile Rakım Efendi, s.189

- ¹¹ Fitzgerald, F. Scott, *Manhattan Transfer*, Harper & Brothers, New York, London, 1925, s.268
¹² a.g.e., s.189
¹³ Safa, Peyami, *Sözde Kızlar*, Ötüken Yayınları, 7. Basım, İstanbul, 1974, s.192
¹⁴ *Manhattan Transfer*, s.125
¹⁵ Uşaklıgil, Halit Ziya, *Aşk-ı Memnu*, Özgür Yayınları, 2. Basım, İstanbul, 2003, s.60
¹⁶ *Manhattan Transfer*, s.152
¹⁷ *Aşk-ı Memnu*, s.252
¹⁸ *Sözde Kızlar*, s.112
¹⁹ a.g.e., s.198
²⁰ a.g.e., s.61
²¹ *The Great Gatsby*, s.133
²² *The Sun Also Rises*, s.47
²³ *Aşk-ı Memnu*, s.23,24
²⁴ a.g.e., s.28
²⁵ *Sözde Kızlar*, s.51
²⁶ a.g.e., s.61
²⁷ a.g.e., s.32
²⁸ *The Great Gatsby*, s.51

- ²⁹ *Sözde Kızlar*, s.19
³⁰ Felatun Bey ile Rakım Efendi, s.94
³¹ *Manhattan Transfer*, s.223
³² a.g.e., s.224
³³ a.g.e., s.225
³⁴ a.g.e., s.146-148
³⁵ *Aşk-ı Memnu*, s.99
³⁶ *Sözde Kızlar*, s.41
³⁷ *The Sun Also Rises*, s.82
³⁸ a.g.e., s.228
³⁹ *Manhattan Transfer*, s.382
⁴⁰ a.g.e., s.54
⁴¹ *Sözde Kızlar*, s.196
⁴² Felatun Bey ile Rakım Efendi, s.13
⁴³ *Aşk-ı Memnu*, s.31
⁴⁴ *Sözde Kızlar*, s.211
⁴⁵ *Manhattan Transfer*, s.404
⁴⁶ Felatun Bey ile Rakım Efendi, s.111-112

ARKADAŞ OLUP

Kerim GURBANNEPESOV (Özbekistan)

1.

Kum kendisi için ürün vermez,
 Su kendisi için sulamaz toprağı.
 Bulut, kendi kendini yıkayamaz,
 Güneş kendisi için saçmaz ışık.
 Birbirinin bahtı.

2.

Hepsi de birbirine aşık,
 Biri su verir, diğeri nur.
 Biri çiçek açar, diğeri coşup
 Çiçeklerin üstünden saçılıp durur.

3.

Biri siler yaprağın çiyini
 Diğeri o çiyden yapılan bulut.
 Yine o çiyden yapılan bulut
 Dağdan aşağı iner ırmak olup.

4.

Tekrar ırmaktan türer bulut,
 Bulutu dağıtır rüzgar.
 Böylece hepsi arkadaş olup
 Birbirine verir olgunluk.
 Her zaman örnek al sen onlardan
 Ve daima örneğ ol sen onlara
 İnsan!